

Tit ringja — vit skriva

Er nakað á vási? — Ivamál?
Ein spurningur, ella tíðindi, so ring til okkara.
Vit eru til reiðar!

tíðindablaðið
sosialurin

Lýsingar:

Lýsingarmaður okkara er ráðgevari hjá fyrirkum og einstaklingum í lýsingaspurningum. Hetta verður gjørt uttan meir kostnað fyri lýsaran.

Tað ber til at menna uttan at týna náttúruna

— Tað ræður um at broyta hugsanarháttin, segði Arne Nørrevang í grækarismessureðu síni í Havn sunnudagin. Hann tosaði um, hvussu alt í náttúruni hongur saman, hvussu tað ber til at varðveita náttúruna uttan at forða menningini. Hann segði:

»Fuglameingi er landsvirði«, tók Sverri Patursson til. Hann, sum byrjaði Grækarismessuhald í Havn og sum var heldur fastur røðari á hesum degi fram til 1952.

Í 1953 flutti Sverri Dahl røðuna og lýsti, at við hvar í Norðurlondum trúðu tey gomlu, at á hesum degi vaknaði náttúran øll til nýtt liv. Planturnar fóru at næla, og flytufuglurin kom aftur.

Fuglurin, einamest tjaldrið, varð mest umrøddur á fundinum, men eisini varð nógv sagt um náttúruna sum heild.

Vitan okkara er nógv vaksin. Vistfrøði — økologi — hevur tikið seg upp sum ein lærugrein, ið nú eisini hevur funnið sín lut í lestrarætlan fólkkaskúlans. Eyðsýnt er, við teirri vitan, vit eiga í dag, at fuglurin er ein liður í vistskipanum. Fuglar kunnu ikki liva, uttan so at føði er til teirra — maðkar, flúður og onnur smákykt. Og maðkar og flúður kunnu ikki liva uttan so at teir kunnu finna sær føði.

Alt hongur saman

Alt í náttúruni hongur saman. Tekur tú ein lið út úr vistskipanini, broyrtist hon øll sum hon er. Ei heldur ber til at gera stórbroytingar í landslagnum uttan at vistskipanirnar broyst.

Umleið 1950 var líkan vanligasta mäsaslagið í Føroyum. Hon fann sær føði í fjørini og í haganum. Fiskimásin, sum líkast líkkuni, men sum er nógv ljósari, var als ikki vanligur at siggja. 20 ár seinna varð øðrvísi. Nú vóru næstan líka nógvir fiskimásar sum líkkur, og talið av mäsam sum heild var nógv vaksið.

Orsøkin var helst, at nú varð fiskurin virkaður á landi, og sløgvið var ríkiligt. Her var nóg mikið av

føði so at mäsastovnurin kundi vaksa, og har var fiskimásin við yvirlutan.

Men um eingin fiskur kom upp á land í kanska eina viku, noyddust mäsarnir at leita sær føði aðrastaðni. Teir sveimaðu út um bø og haga og tóku alt livandi. Eisini egg og ungar hjá heiðafugli. Lógv og spógvi minkaðu nógv. Tjaldrið kláraði seg betur. Tí sum vit vita, verjir tjaldrið reiðrið og ungarnar.

Hetta dømi visir, at tað broytta framleiðslumynstrið gjørdi, at mäsar vórðu fleiri, og heiðafuglurin minkaði.

Fólkatalið í Føroyum veksur støðugt. Sethús, virki og vegir krevja pláss, lendi verður tikið inn til býir og bygdir. Hetta er neyðugt, um samfelagið skal mennast.

Týningin kann fyrirbyggjast

Men hvat so við náttúruni?

Skal hon varðveitast? Summi halda, at við kunnu gera við náttúruna sum okkum lystir. Menn iskan hevur fingið yvirvaldið. Vit kunnu spreingja fjøll og tippa sund, og vit kunnu gera kemisk evni, sum hjálpa okkum: konserverings-evni, vaskievni, blýggj í bensini hevur meira orku o.s.fr. Men hesi evni eru samstundis eiturevni, sum hótta plantur, djór og menniskju.

Hetta skal tó ikki vera ein dómadagsprædika. Vit kunnu bota um støðuna, vit kunnu fyrirbyggja tey ringu árin, sum standast av vøkstrinum í iðnaðarsamfelagnum.

Vit mugu leita okkum meira vitan.

Og tað er neyðugt, at vit fáa okkum vitan á øllum økjum í samfelagnum. Mest umráðandi er, at øll — og einamest tey ungu,

Skótarnir hava ikki mist náttúruansin

sum skulu liva í framtíðarsamfelagnum — duga at siggja, og vita, at eitt og hvørt tiltak hevur avleiðingar við sær, sum mugu umhugsast. Tí er neyðugt, at livfrøði fær størri pláss í fólkkaskúlanum — ikki fyrri at geva serkunnleika, men fyrri at hugsanarháttur teirra ungu verður, at livið — liv menniskjans við og í náttúruni — er dýrgripur, sum vit mugu varðveita, og at tað ber til at menna samfelagið uttan ovurstóra náttúrutýning.

Landsætlan

Á einum øðrum — summi siga hægri — stigi er neyðugt at fáa serkunnleika um, hvat ið hendir og hvat ið er væntandi í okkara samfelag, í Føroyum. Tað er neyðugt, at tað eru føroysk viðurskipti, rannsóknir í hesum landi, sum verða grundarlagið undir avgerðum hjá politikarunum.

Tí er tað heilt greitt, at tað er Føroya fólk, sum við demokratiskum stýri skulu avgera, hvat fremjast skal í samfelagnum og á hvønn hátt.

Tey sokallaðu serkønu kunnu bert koma við tilráðingum út frá síni vitan og rannsókn. Viljin — hugsanarhátturin — má liggja hjá veljarafjøldini, og politikarar okkara skulu taka avgerðirnar.

Í hesum sanbandi skal

eg nevna tey uppskot, sum eru um at gera landsplanlegging — eina landsumfatandi ætlan um, hvussu og hvar samfelagið skal mennast tey komandi árin. Har er umráðandi, at tey árin í náttúruni, sum kunnu standast av hesari menning, verða væl og virðiliga kannað og umhugað og — ikki minst — samskipað við hesa landsætlan.

Umhvørvislóg

Leingir hevur verið tosað um umhvørvislóg. Tíverri er hon ikki komin, og kanska kunnu vit loyva okkum at siga eitt spakmælt tibetur, tí júst nú ber til at tengja landsætlan og umhvørvislóg saman við eina endurskoðaða náttúrufríðingarlóg til eina heild.

Virðing fyrri náttúru og umhvørvi má ikki koma at standa upp ímóti samfelagsmenningini. Teknologiskur vøkstur og náttúruvarðveiting mugu vera sum tannhjól, sum mala saman og sum í neyðum samstarvi virka fyrri framurði í samfelagnum.

At enda fari eg at nema við náttúruvirðing. Hjá teimum gomlu føroyingum varð virðing fyrri náttúruni sjálvsögð, tí teir noyddust at liva í og av og saman við náttúruni.

Teknologiskur fram-

burður hevur gjørt menniskjuna til harra yvir náttúruni. Hugsio til dømis um, at bert í góðveðri bar til at rógva til Suðuroyar. Nú kanst tú fara í øllum veðri við stórum ferðamannaskipi. Í staðin fyrri at ganga upp um fjøll setur tú teg í ein bil og koyrir gjøgnum tunlar.

Náttúruansurin er nógv viknaður.

Vit hava brúk fyrri óspiltari náttúru

Men teknologi gevur eisini meira fríð, og gongdin er nú vend. Fleiri og fleiri nýta fríðina til at fara út í náttúruna at leita sær hvíld og styrk og upplivíls, og tí ræður eisini um, at støð eru eftir, har mannaðond ikki hevur broytt landslagið og vistskipanina.

Føroyar eur eitt lítið land. Náttúran er stórfingin og vøk, men tað er avmarkað, hvat ið vit eiga av votnum og áum, av mýrum og heiðum o.s.fr.

Tí er umráðandi, at vit nú — eins og í grannalondum okkara — semjast um, hvørji øki skulu verða fríðar og varðveitt fyrri komandi ættarliðum, at tey kunnu gera sum vit: fara út í órørda náttúru og njóta hana og tað fjølbroytta livið, sum hevur verið í ártúsund.

Framtíðin

Enn er ikki ov seint til, at tey sum umsita búskaparlígu menningina av samfelagnum, og tey sum eru sannførd um, at náttúran er týðandi partur av umhvørvinum, kunnu koma ásamt um, hvussu landið skal siggja út um 10 ár, 100 ár ella 1000 ár.

Um túsund ár liggja Føroyar enn her. Vit verða tá farin undir mold fyrri langt síðan, men eftirkomarar liva vónandi í hesum landi.

Okkara skylda er, at tey ikki skulu kunna siggja, at vit skerdu móguleikar teirra at siggja tjarnir við lómum, haga við nógvum tjøldrum í eini óspiltari náttúru.

Eg fari at bera skótunum, sum hava skipað fyrri grækarismessuhaldi nú í nógv ár, eina tøk. Tit hava ongatið mist náttúruansin. Tykkara virki liggur nógv úti í náttúruni, og tit duga at virða hana. Tykkara arbeiði hevur verið við til at varðveita eimin, sum vónandi ein flevandi eldur kann kynna uppaftr av.

